

مقدمه ای بر

باستان‌شناسی و آثار تاریخی ایران
(پیش از اسلام)

www.ketab.lrl

محبوب الله محمودیان

عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی

۱۳۸۶

DSR

محمودیان، حبیب اله، ۱۳۲۹ -

- ۱۴۰ مقدمه ای بر باستان شناسی و آثار تاریخی ایران (پیش از اسلام)
م ۳۷ / حبیب اله محمودیان، ویراستار ظاهر سارایی. - ایلام: دانشگاه
آزاد اسلامی، واحد ایلام، ۱۳۸۷. ۱۵۸ ص. مصور، ۵۰۰۰ تومان
۱- ایران - تاریخ - پیش از تاریخ ۲- ایران - باستان شناسی - تاریخ
الف. سارایی، ظاهر، ویراستار ب. عنوان

عنوان: مقدمه ای بر باستان شناسی و آثار تاریخی ایران (پیش از اسلام)

مؤلف: حبیب الله محمودیان

چاپ و لیتوگرافی: سازمان چاپ و توزیع دانشگاه آزاد اسلامی

طرح جلد: ازاده محمودیان

ویراستار: ظاهر سارایی

چاپ اول: ۱۳۸۷

تیراژ: ۱۰۰۰

شابک: ۵-۸۱۶-۴۵۰-۹۶۴-۹۷۸

قیمت: ۵۰۰۰ تومان

ناشر: دانشگاه آزاد اسلامی واحد ایلام

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	پیشگفتار
۹	بخش اول: آشنایی با باستان شناسی و آثار تاریخی ایران تا هزاره‌ی دوم پیش از اسلام
۹	فصل اول: کلیات
۹	اهداف
۱۰	موقعیت جغرافیایی ایران
۱۱	تقسیم بندی ادوار فرهنگی پیش از تاریخ ایران
۱۳	دوران سنگ
۱۴	دوران استفاده از فلز
۱۶	فصل دوم: بررسی محوطه ها و استقرارهای پیش از تاریخ ایران
۱۶	منطقه‌ی پست جنوب غربی ایران (ایلام باستان)
۱۶	موقعیت جغرافیایی
۱۷	تاریخ مختصر ایلام باستان
۱۹	فعالیت هیئت های باستان شناسی در جنوب غربی ایران
۲۰	موقعیت تاریخی و باستانی شوش
۲۰	فعالیت های باستان شناسی شوش
۲۱	هفت تپه‌ی خوزستان
۲۳	ارجان بهبهان
۲۴	تپه‌ی باستانی علی کش دهلران
۳۰	منطقه‌ی کوهستانی زاگرس غربی
۳۳	گورستان باستانی بردبال
۳۵	محوطه‌ی باستانی چم زیه مومه
۳۷	محوطه‌ی باستانی کان گنبد

۳۸	تپه‌ی تیغین دره شهر
۳۹	تپه‌ی مامه زمان نرگسی ایوان
۴۲	چگآ آهوان مهران
۵۰	تپه‌ی باستانی گنج دره
۵۱	غار باستانی کلما کره
۵۲	تپه‌ی باستانی سرخ دم لرستان
۵۳	گودین تپه
۵۴	تپه‌ی سراب
۵۵	منطقه‌ی کوهستانی شمال غرب ایران
۵۵	زیویه‌ی کردستان
۵۶	تپه‌ی باستانی حسنلو
۵۸	منطقه‌ی کوهستانی البرز و جلگه‌های حاشیه‌ای
۶۳	تپه‌ی باستانی مارلیک
۶۶	منطقه‌ی مرکزی و شرقی ایران
۶۶	تپه‌ی باستانی چشمه علی شهر ری
۶۸	سیلک کاشان
۶۹	تپه حصار دامغان
۷۰	منطقه‌ی جنوب شرقی و حواشی خلیج فارس و دریای عمان
۷۰	تمدن حوزه‌ی هلیل رود
۷۲	محوطه‌ی باستانی لیان بوشهر
۷۳	شهر سوخته
۷۶	بخش دوم : باستان شناسی و آثار دوران تاریخی پیش از اسلام ایران
۷۶	مقدمه
۷۶	اهداف

۷۸	فصل اول: اقوام قبل از مادها در فلات ایران
۷۸	زاگرس و سیمای باستان شناسی پیش از اسلام
۷۸	ساکنان زاگرس در هزاره‌ی سوم ق. م
۷۹	گوتی ها ، لولوبی ها
۸۴	کاسی ها ، اقوام هند و اروپایی
۸۵	فصل دوم: تاریخ و باستان شناسی دوره‌ی ماد
۸۵	ماد در متون تاریخی
۸۶	استقرار قوم ماد ، حاکمان مادها
۸۹	برخی منابع در مورد مادها
۹۰	آثار دوره‌ی مادها
۹۰	تپه‌ی حسنلو
۹۰	زیویه، دینخواه تپه
۹۱	نوشیجان تپه، باباخان تپه
۹۲	بسطام، هفتوان تپه
۹۳	گودین، تخت سلیمان
۹۳	تپه‌ی باستانی هگمتانه
۹۴	تاریخ حفاری و کاوش در تپه‌ی هگمتانه
۹۵	شیرسنگی همدان
۹۶	سیلک کاشان
۹۶	گوردخمه‌های مادی
۹۹	فصل سوم: آشنایی با باستان شناسی و آثار تاریخی دوره‌ی هخامنشی
۹۹	تاریخ مختصر دوره‌ی هخامنشی
۱۰۱	معرفی اجمالی برخی آثار دوره‌ی هخامنشی
۱۰۱	پاسارگاد

۱۰۲	کعبه‌ی زردشت
۱۰۳	تخت جمشید
۱۰۶	صفه‌ی مسجد سلیمان
۱۰۷	آثار دوره‌ی هخامنشی شوش
۱۰۸	تل سیاه فسا
۱۰۸	بنای سلوکی نهاوند
۱۰۸	معبد سلوکی خوره
۱۰۹	معبد آناهیتا
۱۱۰	فیلگه ایکاروس
۱۱۳	فصل چهارم: تاریخ و باستان شناسی دوره‌ی اشکانیان
۱۱۳	تاریخ مختصر دوره‌ی اشکانی
۱۱۵	پایتخت‌های دولت اشکانی
۱۱۵	ره آورد باستان شناسی دوره‌ی اشکانی
۱۱۷	کاوش‌های نسا
۱۱۹	شهر دورا اربوس
۱۲۰	مرو، گیور قلعه، مرکند
۱۲۱	انطاکیه سکستان
۱۲۱	شهر آی خانم
۱۲۶	بلاشنگرد
۱۲۷	پالمیر، هاترا
۱۲۸	کاخ نبور
۱۲۹	کاخ سلوکیه
۱۲۹	معماری دوره‌ی اشکانی
۱۳۱	بناهای مذهبی

۱۳۲	نقش برجسته های پارسی
۱۳۶	فصل پنجم: تاریخ و باستان شناسی دوره ی ساسانیان
۱۳۶	تاریخ مختصر دوره ی ساسانی
۱۳۸	بررسی آثار باستانی دوره ی ساسانی
۱۴۰	معرفی نقوش برجسته های دوره ی ساسانی
۱۴۲	طاق بستان
۱۴۳	طاق گرا
۱۴۳	تخت سلیمان
۱۴۳	دره شهر
۱۴۵	پل های باستانی دوره ی ساسانی
۱۴۷	شیروان (سیروان)
۱۴۸	قلعه دختر
۱۴۹	قصر ابونصر
۱۴۹	ایوان کرخه
۱۴۹	فیروز آباد فارس
۱۵۰	سروستان
۱۵۰	شهر بیشاپور
۱۵۱	قصر شیرین
۱۵۳	آتشکده های عصر ساسانی
۱۵۶	بخش سوم: منابع و مآخذ

پیش گفتار

فلات ایران به دلیل شرایط و موقعیت مطلوب جغرافیایی و قرار گرفتن در منطقه‌ی معتدل شمالی، از دیرباز سکونتگاه انسان‌ها و مهد تمدن و فرهنگ بشریت بوده است. دره‌های کوهستانی، دشت‌های میان کوهی، غارهای طبیعی، جنگل‌های انبوه، دامنه‌ها، جلگه‌های حاصلخیز و رودهای مهم و پر آب حواشی معتدل دریا‌ها موجب شده تا شرایط مساعد و مناسب برای استقرار و زندگی انسان‌ها فراهم شود.

تحقیقات و کاوش‌های باستان‌شناسی نشان می‌دهد، ایران جایگاه مهمی در تاریخ و تمدن گذشته بشری دارد. بسیاری از مکان‌ها و محوطه‌های باستانی کشور مورد بررسی و کاوش‌های علمی قرار نگرفته است. از این نظر تلاش در این عرصه باید به صورتی همه‌جانبه و فراگیر گسترش یابد. بدیهی است با برنامه‌ریزی‌های متکی بر یافته‌های علمی و تربیت نیروی انسانی متخصص در این رشته و رشته‌های مرتبط می‌توان تحول و تحرکی در این بخش به وجود آورد. باید اذعان داشت که سهم دانشگاه‌ها و مراکز علمی و پژوهشی در جهت تحقق این اهداف کلیدی و اساسی است.

در این نوشتار تلاش شده تا بخشی از یافته‌های حاصل از پژوهش‌های باستان‌شناسی کشور ارائه گردد. این یافته‌ها شامل بیان کلیاتی در زمینه‌ی باستان‌شناسی پیش از تاریخ ایران و معرفی اجمالی برخی آثار و ابنیه و محوطه‌های باستانی و تاریخی است که در قالب دو بخش:

الف) باستان‌شناسی پیش از تاریخ ایران تا هزاره‌ی دوم قبل از اسلام؛

ب) باستان‌شناسی ادوار تاریخی (سلسله‌های حکومتی ماد تا ساسانی) با بهره‌گیری از منابع مختلف از جمله، گزارش فعالیت‌های باستان‌شناسی، جمع‌آوری و تدوین شده است.

لذا انتظار می‌رود دانشجویان عزیز با اندیشه، تفکر و تلاش علمی زمینه‌ی تحقیق و پژوهش را در مطالعات و فعالیت‌های خود فراهم نمایند و با بررسی اسناد و منابع در جهت شناسایی و معرفی میراث‌های ارزشمند گذشته گام بردارند. فعالیت‌های پژوهشی و تحقیقاتی، حرکتی هدفمند به سوی یافتن و دریافتن است و رسالت عمده‌ی دانشجو، تلاش در این عرصه خواهد بود.